วาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี

นางสาวสุนัที เลาะวิธี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546 ISBN 974-17-5480-9 ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4 MAY 2006

A DISCOURSE ANALYSIS OF FATNESS - THINNESS ON WOMEN'S TELEVISION PROGRAMS

MISS SUNATTHEE LOHWITHEE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5480-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี
โดย	นางสาวสุนัที เลาะวิธี
สาขาวิชา	การสื่อสารมวลขน
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ
คณะนิเทศศ	กาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสุ	
	คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
คณะกรรมการสอบวิทยานิพ	นธ์
	
(ผู้ข	ช่วยศาสตราจารย์ ขวัญเรือน กิติวัฒน์)
	อาจารย์ที่ปรึกษา
(ንূু	งศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)
+++	A LILL กรรมการ
(นุ้ๆ	ช่วยศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์)
	การ + มีพัง — กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล)

สุน้ที่ เลาะวิธี : วาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี. (A DISCOURSE ANALYSIS OF FATNESS - THINNESS ON WOMEN'S TELEVISION PROGRAMS) อ. ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 282หน้า. ISBN 974-17-5480-9.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อสำรวจและประมวลความหมายของวาทกรรมเรื่องความอ้วน ความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของวาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี 3 รายการ ได้แก่ รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง ซึ่งเป็นรายการเพื่อสังคม รายการสีสันวันสบาย ซึ่งเป็นรายการเพื่อความบันเทิง และ รายการมอร์นิ่ง เฮลท์ คลับ ซึ่งเป็นรายการเพื่อสุขภาพ รวมทั้งใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ผลิตรายการ โดยนำแนวคิด เรื่องการวิเคราะห์วาทกรรม และแนวคิดเรื่องรูปร่างและร่างกาย มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1) ความหมายเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรีอยู่ภายใต้การกำกับของวาทกรรม 3 ชุด ด้วยกัน วาทกรรมชุดแรกได้แก่วาทกรรมด้านการแพทย์ เป็นการให้นิยามโดยอยู่ภายใต้มาตรฐานทางการแพทย์ที่เรียกว่า ดัชนีมวลร่างกาย โดยความหมายที่สะท้อนผ่านตัวบทแสดงให้เห็นว่าความอ้วนเป็นบ่อเกิดของโรคและเป็นพิษภัยต่อ สุขภาพ วาทกรรมชุดที่สองคือวาทกรรมด้านแฟชั่นโดยพบว่าการให้ความหมายที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้มาตรฐานด้านการแต่ง กายและเสื้อผ้าที่มีขนาดเล็ก ด้วยเหตุนี้ คนอ้วนหรือคนที่ใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่นไม่ได้จึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีความ เบี่ยงเบนทางด้านแฟชั่น วาทกรรมชุดสุดท้ายคือวาทกรรมด้านความสวยงามซึ่งประกอบสร้างความหมายโดยการอ้างอิง จากภาพของดารา, นางแบบที่มีรูปร่างผอม ดังนั้น จึงเป็นการให้คำนิยามความสวยจากการมีรูปร่างผอม โดยพบว่าความ ผอมเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่โอกาสต่าง ๆ ในชีวิต โดยอาจกล่าวได้ว่าลักษณะความหมายที่พบในแต่ละประเด็นเป็นไปตามวาท กรรมกระแสหลักที่ให้คุณค่าแก่ความผอม นอกจากนี้การประกอบสร้างความหมายดังกล่าวได้ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ ระหว่างผู้หญิงอ้วนและผู้หญิงผอม รวมทั้งยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมและผู้ถูกอ้างอิงถึง
- 2) กระบวนการสร้างวาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมแสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างปฏิบัติการ ทางวาทกรรมกับปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1 ผู้นำเสนอตัวบท ได้แก่ แพทย์, ผู้ที่ทำงานในวงการ บันเทิง และพิธีกร 2.การคัดเลือกประเด็นการนำเสนอโดยมีที่มาจากกระแสทางสังคม, ผู้อุปถัมภ์รายการ และความสนใจ ของผู้ผลิต 3.กลยุทธ์การสื่อสารซึ่งมีวิธีการนำเสนอโดยการสร้างทางเลือกให้แก่ผู้ซม ทั้งการเตือนภัยและการแนะนำวิธีการ ลดความอ้วน 4.กลุ่มเป้าหมายผู้ถูกอ้างอิงถึงในการเป็นผู้รับวาทกรรมซึ่งถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่มีปัญหาด้านความอ้วนและ ต้องการคำแนะนำเรื่องการลดน้ำหนัก ประกอบด้วย ผู้หญิงโสด, ผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้ว และผู้หญิงที่ต้องการทำงานใน วงการบันเทิง นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่าในกระบวนการสร้างวาทกรรมก็มีลักษณะสอดคล้องกับวาทกรรมกระแส หลักของสังคม ได้แก่ วาทกรรมด้านการแพทย์ วาทกรรมด้านแฟชั่น และวาทกรรมเพศสภาพที่สนับสนุนวิธีคิดและ อุดมการณ์ความผอม

ทั้งนี้ ภายใต้กระบวนการผลิตยังพบว่า เนื่องจากคุณลักษณะของประเภทรายการที่แตกต่างกันจึงทำให้ผู้ผลิต รายการมีแนวคิดการผลิตสารโดยคำนึงถึงความแตกต่างของประเภทรายการด้วย

ภาควิชาก	ารสือสารมวลขน	ลายมือชื่อนิสิต	สนัท	१६। ३ वेद	
	ารสื่อสารมวลชน		7		
ปีการศึกษา25	546			1	

4485138528 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: DISCOURSE / FATNESS - THINNESS / WOMEN'S TELEVISION PROGRAMS

SUNATTHEE LOHWITHEE: A DISCOURSE ANALYSIS OF FATNESS - THINNESS ON WOMEN'S TELEVISION PROGRAMS. THESIS ADVISOR: Associate Professor KANJANA KAEWTHEP, Ph.D. 282 pp. ISBN 974-17-5480-9.

This research has 2 objectivities which were 1) to explore and to compile meanings of discourses on fatness and thinness on women's television programs. And 2) to study processes of discourses construction. This research used qualitative research methodology to analyze contents of fatness - thinness discourses on 3 women's television programs: 'Puen Ying, Palang Ying' (Women's friend, Women's Power), a social service program, 'See San Wan Sabai' (Colorful Day), an entertainment program and 'Morning Health Club', a health related program, including in-depth interview of program's producers. The Analytical framework was based on discourse-analysis and a concept about physical human's body.

Results of the research consist of

- discourses; Medical Discourse which defined meanings under medical standard called Body Mass Index. The meaning which were reflected from text showed that fatness was the origin of illness and harmful for health. Second discourse was the Fashionable Discourse which found that the defining of meanings was influenced by standard of wearing and small size clothes. Therefore, fat women or anyone who could not wear in-trend clothes would become fashionable queerness. The last discourse was the discourse of beauty which constructed meanings by referring with slim size models and actresses. So the research found that thinness could lead to good opportunity in life and characteristics of meanings which were found in each issues were varied by mainstream discourse which defined thinness. Furthermore, the construction of identity between fat women and thin counterpart is the result of 3 mentioned discourse and also effected on relationship between discourse constructor and referred person.
- 2) Process of the construction of discourses on fatness and thinness showed up relationship between Discourse Practice and Sociocultural Practices which consist of 1) Text presenter was the doctor, mass media's worker and TV. announcer 2) The selection of issues depended on social current trend, TV program sponsor and interest of the producers. 3) Communicative strategy was presented by creating choices for audience both danger warning and diet suggestion. 4)Target group which was referred as discourse receivers and identified as fat problem group who need suggestion on diet composed of single, marriage women and one who need to work in an entertainment industry. Furthermore, research also found that under process of constructing discourse, there has been the characteristic that coincided with social mainstream discourse namely medical, fashionable and sexuality discourse which support thinking and ideology of thinness. Under process of production, the research also found that TV. producers had idea to produce text depending on attribute of TV. Programs.

DepartmentMass	Communication	Student's signature	Junatthee	Lohnithee
Field of studyMass	Communication	Advisor's signature	Kayona	,
Academic year	.2003			

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ถือเป็นผลงานที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งในชีวิตของผู้วิจัย นอกจากเป็น ผลงานเขียนทางวิชาการชิ้นแรกแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ทำวิจัยยังเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดช่วงหนึ่งที่ ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความรัก ความห่วงใย ความใส่ใจจากบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวอันเป็น แรงใจสำคัญที่ทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพียงคำกล่าวขอบคุณอาจยังไม่เพียงพอต่อ สำนึกในความช่วยเหลือของ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คอย วางแผนการทำงาน ชี้แนะวิธีการทำวิจัยที่ถูกต้อง รวมทั้งช่วยอ่าน ตรวจแก้ และตรวจทาน วิทยานิพนธ์อย่างละเอียดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนประสบความสำเร็จในที่สุด ขอบพระคุณ ผศ.ขวัญ เรือน กิติวัฒน์ ผศ.เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ และ ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล ที่ได้กรุณารับเป็น ประธานกรรมการ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ จนเสร็จสมบูรณ์ และท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ให้ความรู้และถ่ายทอด ประสบการณ์อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันแห่งนี้

ขอขอบพระคุณบุคลากรที่มีส่วนร่วมกันสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ทั้ง 13 ท่าน ที่ สละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ รวมทั้งเผยทัศนะมุมมองในการทำงานโทรทัศน์ให้แก่ผู้วิจัย

ขอบคุณบรรดากัลยาณมิตรทุกคน อันได้แก่ ยิ้ม, หรั่ง, ก้อย, พี่ราม, ตาล, น้ำฝน, ตั้ม, เก่ง, พี่ปู เลขาภาควิชาฯ, พี่ชัช, น้องดา, โบ, นุ้ย, เล็ก, และหนุ่ม สำหรับมิตรภาพ ความ ช่วยเหลือและความห่วงใยที่มีให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งเป็นแรงใจให้ผู้วิจัยเอาชนะอุปสรรค ต่าง ๆ ได้

ขอบคุณ บุ๊ย พี่สาวที่แสนดีและเสียสละเพื่อน้องได้ทุกอย่าง ขอบคุณการเอาใจใส่ และความเอื้ออาทรจากพี่ยา พี่ไข่ รวมทั้งบรรดาพี่ ๆ น้อง ๆ และทุกคนในครอบครัวอันเป็นที่รักของ ผู้วิจัย

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และคุณป้าที่คอยอบรมสั่ง สอนและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ลูกเสมอมา

สารบัญ

		หน้า
e !.		
	อภาษาไทย	1
	อภาษาอังกฤษ	ଵ
	มประกาศ	ପ୍ଥ
		ช
	ตาราง	ป
สารบัญ.	ภาพ	Ŋ
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	คำถามนำวิจัย	9
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
	ขอบเขตของการวิจัย	10
	ข้อตกลงเบื้องต้น	11
	นิยามศัพท์	11
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
2,,,,,,	แนวคิดเรื่องวาทกรรม	15
	แนวคิดเรื่องรูปร่างและร่างกาย	22
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
		39
	- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม	39
	- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	46
	- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกับเรื่องรปร่างของสตรี	47

สารบัญ (ต่อ)

		หนา
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	51
	ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	52
	เครื่องมือและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	62
	ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล	65
	การวิเคราะห์ข้อมูล	65
	การนำเสนอข้อมูล	66
บทที่ 4	เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเรื่องความอ้วนความผอม	67
	ในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
	1. การวิเคราะห์แนวทางการนำเสนอ, กลุ่มเป้าหมายในรายการโทรทัศน์	68
	สำหรับสตรี	
	1.1 แนวทางการนำเสนอในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	68
	- รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง	68
	- รายการสี่สันวันสบาย	70
	- รายการ Morning Health Club	71
	1.2 การเปรียบเทียบจุดร่วมและจุดต่างของแนวทางการน้ำเสนอเนื้อหา	76
	ที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
	1.3 ภาพรวมของกลุ่มเป้าหมายรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	80
	2. รูปแบบการนำเสนอ, กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเรื่อง	84
	ความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
	2.1 รูปแบบการนำเสนอเรื่องความอ้วนความผอม	84
	- รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง	84
	- รายการสีสันวันสบาย	90
	- รายการ Morning Health Club	97
	2.2 การเปรียบเทียบวิธีการเลือกรูปแบบการนำเสนอเรื่อง	106
	- ความอ้วนความผอมของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
	2.3 กลยุทธ์การสื่อความหมายเรื่องความอ้วนความผอม	109
	2.4 ลักษณะของเนื้อหาการนำเสนอเรื่องความอ้วนความผอม	110

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 5	ความหมายเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	112
	- รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง	115
	- รายการสีสันวันสบาย	127
	- รายการ Morning Health Club	140
	สรุปผลการสร้างความหมายเรื่องความอ้วนความผอมของรายการ	153
	โทรทัศน์สำหรับสตรี	
	วาทกรรมสร้างอัตลักษณ์เฉพาะหรืออะไรให้กับสังคม	158
	เนื้อหาวาทกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ใด	161
บทที่ 6	กระบวนการสร้างวาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมในรายการ	171
	โทรทัศน์สำหรับสตรี	
	การวิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรม	
	- รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง	173
	- รายการสี่สันวันสบาย	195
	- รายการ Morning Health Club	210
	เปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะของประเภทรายการ	229
	ในปฏิบัติการทางวาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอม	
	การวิเคราะห์ปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม	238
	ระดับสังคม	238
	- วาทกรรมในระบบการแพทย์	238
	- วาทกรรมเพศสภาพ	241
	- วาทกรรมในระบบแฟชั่น	243
	ระดับสถาบัน	246
	- เชิงนโยบาย	246
	- เชิงเทคนิค	248

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	250
ความหมายเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	251
กระบวนการสร้างวาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอม	256
ในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
อภิปรายผล	263
ข้อจำกัดของการวิจัย	271
ข้อเสนอแนะ	271
รายการอ้างอิง	273
ภาคผนวก	279
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	28 2

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตาราง 1	: แสดงรายละเอียดการคำนวณหาค่าดัชนีมวลร่างกาย	5
	(Body Mass Index)	
ตาราง 2	: แสดงรายละเอียดของเนื้อหาจากรายการเพื่อนหญิง พลังหญิง	54
ตาราง 3	: แสดงรายละเอียดของเนื้อหาจากรายการสีสันวันสบาย	56
ตาราง 4	: แสดงรายละเอียดของเนื้อหาจากรายการ Morning Health Club	58
ตาราง 5	: แสดงรายละเอียดวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ปรากฏในแนว	ทาง 76
	การนำเสนอเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
ตาราง 6	: แสดงสรุปผลการสร้างความหมายเรื่องความอ้วนความผอมของ.	153
	รายการโทรทัศน์สำหรับสตรี	
ตาราง 7	: แสดงการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและรูปแบบก	าร 229
	นำเสนอของรายการแต่ละประเภท	

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
ภาพที่ 1	: แสดงการจินตนาการและการเชื่อมโยงรูปร่างของผู้หญิงกับ	7
	รูปร่างในอุดมคติที่ผู้หญิงปรารถนา	
ภาพที่ 2	: แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท, ปฏิบัติการทางวาทกรรมและ.	21
	ปฏิบัติการทางสังคม	
ภาพชุดที่ 3	: แสดงรูปแบบการนำเสนอสกู๊ปหรือรายงานพิเศษ	84
	(รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง)	
ภาพชุดที่ 4	: แสดงรูปแบบการสัมภาษณ์โดยเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องกับ	86
	ผู้สนับสนุนรายการ (รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง)	
ภาพชุดที่ 5	: แสดงรูปแบบการสัมภาษณ์โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผู้สนับสนุน	87
	รายการ (รายการเพื่อนหญิง พลังหญิง)	
ภาพชุดที่ 6	: แสดงการนำเสนอรูปแบบสกู๊ปของผู้สนับสนุนรายการ	90
	(รายการสีสันวันสบาย)	
ภาพชุดที่ 7	: แสดงรูปแบบการสัมภาษณ์โดยมีเนื้อหาที่เกิดจากความร่วมมือ	93
	ของรายการกับองค์การอาหารและยา (รายการสีสันวันสบาย)	
ภาพชุดที่ 8	: แสดงรูปแบบการสัมภาษณ์โดยเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สนับสนุนรายกา	រ 96
	(รายการสีสันวันสบาย)	
ภาพชุดที่ 9	: แสดงรูปแบบสกู๊ปโดยมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวกับผู้สนับสนุนรายการ	97
	(รายการ Morning Health Club)	
ภาพชุดที่10	: แสดงรูปแบบสกู๊ปโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สนับสนุนรายการ (1)	99
	(รายการ Morning Health Club)	
ภาพชุดที่11	: แสดงรูปแบบสกู๊ปโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สนับสนุนรายการ (2)	101
	(รายการ Morning Health Club)	
ภาพชุดที่12	: แสดงรูปแบบการสัมภาษณ์ (รายการ Morning Health Club)	103
แผนภาพ13	: แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายเรื่องความอ้วนความผอม	1 262
	และกระบวนการสร้างวาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมในรายเ	าาร
	โทรทัศน์สำหรับสตรี	